

Lidt om ansvarsforhold i byggeriet

Af civilingeniør Per B. Salling, Birch & Krogboe K/S

Det hører snart til dagens orden, når man åbner sin avis, at se store overskrifter, hvori der indgår gloser som »Byggesjusk«, »Byggeskandale«, »Byggeskade« m.v.

Offentligheden må unægtelig få det indtryk, at byggeriets projekterende og udførende parter i dag – i modsætning til de gode gamle dage – bærer sig letsindigt og ansvarsløst ad.

Det kan ikke nægtes, at antallet af skadesager i byggeriet i de senere år har været så stort som aldrig før, og det skal heller ikke bestrides, at en del af disse skader kan henføres til sløset og mangelfuldt arbejde. Men det er langt fra hele sandheden.

Efter anden verdenskrig var der oparbejdet et enormt byggebehov her i landet. Dette byggebehov nødvendiggjorde udvikling af nye konstruktionsformer og nye byggemetoder. Hertil kom, at samfundet gennem bygningslovgivningen har stillet og stadig stiller stigende krav til bygningernes kvalitet på adskillige specifikke områder såsom lydisolering, varmeisolering, brandtekniske forhold m.v., samtidig med krav om, at byggeudgifterne for eksempelvis almenyttigt boligbyggeri har skullet holdes inden for snævre økonomiske rammer.

Denne udvikling har naturligvis bidraget til det stigende antal skadesager, og den har også bidraget til, at byggeriets rådgivende og projekterende parter – især arkitekt og ingeniør – i langt højere grad end tidligere involveres ansvarsmæssigt i disse skadesager. Det vil derfor være nyttigt at se nærmere på, hvilke spilleregler, der gælder i sådanne sager.

Først skal vi se på den helt grundlæggende hovedregel:

For at der kan foreligge et erstatningsansvar skal følgende to betingelser være opfyldt:

1. Det skal påvises, at der foreligger en skade eller mangel.

2. Det skal påvises, at skaden (manglen) er forårsaget af en ansvarspådragende handling.

Ad 2. Ved bedømmelse af, hvorvidt en handling er ansvarspådragende eller ikke, lægges normalt den såkaldte culpa-regel til grund. Ifølge denne regel er en handling ikke ansvarspådragende, hvis man har båret sig fornuftigt og forsvarligt ad inden for rimelighedens grænser.

(Som et kuriosum kan nævnes, at denne regel går helt tilbage til Romerretten, ifølge hvilken man ikke kunne drages til ansvar, hvis man i en given situation havde gjort, som en god familiefader (pater bonus familias) ville gøre).

Dvs. hvis man følger sædvanlig god og anerkendt praksis, kan man ikke drages til ansvar, selv om ens handling alligevel måtte have ført til en skade.

Deraf følger, at en bygherre selv må bære risikoen for skader, der skyldes forhold, der ikke er almindelig kendte i fagkredse.

Den traditionelle og mest anvendte organisationsform for byggeri er stadig treklangen:

Entreprenør.

Projekterende (arkitekt/rådgivende ingeniør).

Bygherre.

Lad os se lidt nærmere på de ansvarsregler der

	Entreprise-aftale oprettes	Aflevering	Udløb afhjælpningsperiode	20 år
Tidsakse	Produktion	Afhjælpningsperiode	Efter afhjælpningsperiode	
Entreprenør skal afhjælpe:	Alle mangler	Alle mangler, der kan lægges entreprenøren til last	Skjulte mangler, der kan lægges entreprenøren til last	

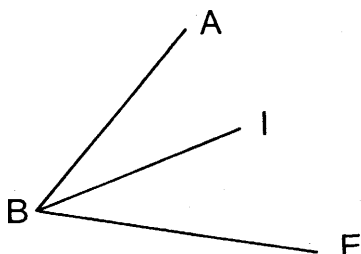
Entreprenøransvar og -risiko ifølge AB 72.

gælder for hver af disse 3 parter, idet det forudsættes,

at bygherren har indgået en entrepriseaftale med entreprenøren og

at bygherren har indgået en rådgivningsaftale med arkitekt og rådgivende ingeniør

Disse aftaleforhold fremgår af denne figur.

Entreprenørens ansvar

Entreprenørens ansvar og risiko fremgår af AB 72. For at gøre de lidt snørklede regler mere overskuelige er lavet nedenstående grafiske fremstilling.

Læseren bedes især bemærke, at AB 72 (i § 21, stk. 1) pålægger entreprenøren en i forhold til dansk rets almindelige erstatningsregler videregående forpligtelse hvad angår perioden fra entrepriseaftalens oprettelse til arbejdets aflevering. I dette tidsrum skal han nemlig afhjælpe alle mangler, uanset om disse kan lægges ham til last eller ej, d.v.s. han bærer også risikoen for hændelige skader, idet der dog for det første må undtages mangler, der er en følge af brand eller storm. Denne undtagelse skyldes, at bygherren – stadig iflg. AB 72 – er pligtig at tegne og betale brand- og stormskadeforsikring fra byggeriets begyndelse. For det andet er mangler, der er en følge af egentlige projektfejl, undtaget.

Læseren bedes også bemærke den ret så lange 20 års periode, hvor entreprenøren kan risikere at komme til at bære ansvaret for skjulte fejl.

Man kunne måske fristes til at tro, at dette kun var teori, men der kendes vitterlig eksempler fra praksis på, at en bygherre har udnyttet denne bestemmelse til at gøre ansvar gældende over for entreprenøren. Noget andet er, at det efter så mange års forløb kan være uhyre vanskeligt at gennemføre en retssag eller voldgiftsret på forsvarlig vis.

Arkitekters og rådgivende ingeniørers ansvar

Arkitekters og rådgivende ingeniørers ansvar følger af ABR 75, som i dag almindeligvis indgår som led i en rådgivningsaftale. Den grundlæggende re-

gel er, at teknikerne er ansvarlige efter dansk rets almindelige erstatningsregler for fejl og forsømmelighed ved opgavens løsning. Deri er intet nyt; det har altid været det fundament, hvorpå teknikeransvaret hvilede.

En nydannelse er det derimod, at ABR 75 har nogle supplerende bestemmelser, hvoraf en begrænser ansvaret tidsmæssigt til 5 år efter afleveringen af den bygning eller det anlæg, som fejlen eller forsømmelsen vedrører.

Erfaringer fra domspraksis om denne regels rækkevidde i forhold til tidligere praksis haves dog endnu ikke.

ABR 75 indeholder også en bestemmelse om en vigtig og omdiskuteret kategori af tilsynsfejl fra rådgiverside, nemlig sådanne, der vedrører kontrol med, at aftalte entreprenørydelser opfylder conditionerne.

Spørgsmålet om tilsynets ansvar har ofte givet anledning til hovedpine. Denne hovedpine hænger sammen med følgende dilemma: På den ene side er rådgivertilsynet nok forpligtet at føre modtagekontrol med entreprenørens arbejde, men på den anden side er der tale om en stikprøvekontrol, hvortil kommer, at entreprenøren ifølge AB 72 selv har pligt til at føre behørigt tilsyn med sin entreprise.

Den nye bestemmelse i ABR 75 tager sigte på at opnå en afklaring af denne problematik. Den fastslår, at det primært er entreprenørens ansvar, at den præsterede ydelse er kontraktmæssig. Hvis rådgiverens tilsyn måtte have undladt i rette tid at påtale mangler, kan tilsynet kun drages til ansvar, hvis entreprenøren i mellemtiden er blevet ude af stand til at gøre ydelsen kontraktmæssig, eller hvis entreprenøransvaret måtte være blevet forældet.

For god ordens skyld skal nævnes, at tilsynet meget vel kan have andre funktioner end den her nævnte. Således fungerer tilsynet ofte som projektets »forlængede arm«; d.v.s. tilsynet kan give anvisninger af projektmæssig karakter, og tilsynet må naturligvis ansvarsmæssigt stå inde for disse anvisninger.

Bygherrens ansvar

Bygherren har normalt ikke noget ansvar, medmindre han undtagelsesvis selv udfører f.eks. en del af projekteringen.

Derimod vil det af de foregående afsnit fremgå, at bygherren i visse tilfælde bærer risikoen ved skaders opståen.

Denne artikel skal afrundes med en kort redegørelse for afgørelse af ansvarssager, der vedrører byggeriets forhold. Disse kan indbringes for:

- 1) De ordinære domstole eller
- 2) En voldgiftsret, nedsat af voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed.

Ad 1. Ved de ordinære domstole er dommerne alle jurister uden særlig teknisk indsigt. For at kunne behandle sagen retfærdigt må dommerne have nogle uvildige sagkyndige at støtte sig til; disse sagkyndige kaldes syns- og skønsmænd.

Skønsmændene kan udpeges af den lokale ret eller voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed.

Parterne stiller normalt forskellige skriftlige spørgsmål – det såkaldte skønskema. Efter at skønsmændene har foretaget diverse undersøgelser, besvarer de i form af en skriftlig skønserklæring de stillede spørgsmål.

Skønserklæringen er et af de vigtigste dokumenter i en ansvarsag. Skønsmændene udtaler sig normalt kun om faglige emner. Ansvarsspørgsmålene overlades til juristerne.

Ad 2. En voldgiftsret består både af juridiske og tekniske dommere. Der er normalt en juridisk og to tekniske dommere. De tekniske dommere skal have samme kvalifikationer som skønsmænd.

Dette har den fordel, at voldgiftssager i mange tilfælde kan afgøres, uden at det er nødvendigt at gennemføre et egentligt syn og skøn. I store og komplicerede sager er det dog ret almindeligt, at der tillige afholdes syn og skøn for at sikre et bedre grundlag for sagens afgørelse.

Voldgiftsrettens afgørelse er inappellabel. I alm. betingelser for arbejder og leverancer (AB 72), som normalt indgår som gældende dokument i entreprisekontrakter mellem bygherrer og entreprenører, er det fastsat, at tvistigheder afgøres ved en voldgiftsret.

En tilsvarende bestemmelse er anført i ABR 75 for så vidt angår forholdet mellem bygherre og hans rådgivere.